

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Julian Leff, die de gezinspsycho-educatie bij psychose ontwikkelde. Julian Leff werd door de internetervaringen van zijn zoon geïnspireerd om later in zijn leven de avatartherapie te ontwikkelen. Samen met de therapeut ontwerpt de patiënt een avatar die zijn stemmen vertegenwoordigt. Daarmee gaat hij in gesprek. Ook in Nederland wordt deze benadering toegepast, onder anderen door Wim Veling. Mogelijk nog fascinerender is de sessie van Simone Donnari over de *augmented reality therapy* waar bij de therapeut, de patiënt en andere spelers de inhoud van de psychose naspelen.

Creatieve therapie neemt een belangrijke plaats in op het congres. Uitbeeldingen zijn, soms meer dan spreken, een belangrijke manier om met psychosegevoelige mensen in contact te komen, zo wordt me in de loop van het congres wel duidelijk.

Het misbruik van staatswege van Roemeense adoptiekinderen gaat helaas nog steeds door. Carmen Scripcaru vertelt dat er nog steeds kinderen opgroeien in bedjes met tralies, zonder aangeraakt te worden. Ze worden als ze wat ouder worden verhuurd als prostituee of zakkenroller. Ze vraagt ons of we het bekend willen maken.

Het is een ongelooflijk groot en divers congres: drie plenaire lezingen per dag, tweeënzestig parallelsessies met meerdere sprekers, diverse film- en theateervoorstellingen en kunsttentoonstellingen gedurende de avonden. We zijn zo uitgeput dat

we die laatste nauwelijks bezocht hebben. Ook veel lezingen over gezinsbenaderingen heb ik helaas niet kunnen bezoeken.

De discussiegroep waarop ik een inleidende lezing houd op zondagmorgen half negen wordt opvallend goed bezocht. Zowel familieleden als psychosegevoelige mensen vertellen hun verhaal. Wat mij het meest is bijgebleven is hoe een zeer ervaren psychosegevoelige vrouw in tranen vertelt hoe haar moeder haar op haar sterfbed een handreiking deed, vanuit haar hart. De hulpverleners hadden zich geconcentreerd op haar trauma's maar geen oog gehad voor de positieve relationele krachten.

Op het eind van het congres zitten we weer in dezelfde arena-achtige ruimte. Wij zijn door kettingen afgesloten van de middenruimte. Peciccia nodigt ons uit om de kettingen los te maken en naar voren te treden. Samen beëindigen we het tweeëntwintigste ISPS-congres.

Margreet de Pater is sociaal-psychiater met pensioen en voorzitter van ISPS Nederland-Vlaanderen. Email: margreet.depater@ziggo.nl.

Literatuur

Putman, N., & Martindale, B. (2021). *Open dialogue for psychosis – Organising mental health services to prioritise dialogue, relationships and meaning*. Routledge.

Systemic resonances and interferences

11th Conference of the European Family Therapy Association (EFTA)
[Ljubljana, 7-10 september 2022]

Cinthe Lemmens

Als een lappendeken strekt het voormalige Joegoslavië zich uit over een gebied gekend als de Balkan-regio. Na drie bijzondere jaren van online meetings en virtuele contacten opende Ljubljana, hoofdstad van Slovenië, haar deuren voor het elfde EFTA-congres met zo'n achthonderd systeemtherapeuten en -counselors. De lezingen en

presentaties, op drie verschillende locaties, sloten zo snel op elkaar aan dat het moeilijk of onmogelijk was om tijdig op de juiste plek te geraken. In het hoppen van de ene locatie naar de andere kon je een glimp opvangen van de gezellige stad, maar het gejaagde tempo vergrootte ook de chaos.

In de programmatie was het aanbod van lezingen en presentaties zo overweldigend dat het onoverzichtelijk werd. De verscheidenheid aan kleuren van het lappendeken was indrukwekkend maar zorgde er tegelijk voor dat elke kleur afzonderlijk minder tot zijn recht kon komen. Wij zouden ervoor hebben gekozen om een kwaliteitselectie te maken op minder locaties. Zo was er heel wat commotie over de workshop van Joel Bergman, supervisor en psychotherapeut aan de Yeshiva Universiteit in New York, getiteld *Prescribing rituals, humor, and metaphors in family therapy*. De presentatie was aanstootgevend, grof en de *not-knowing-position* was ver zoek. Jammer genoeg werd er in de lezing geen tijd voorzien tot nabespreking met de heer Bergman. Het belangrijkste positieve was dat de presentatie veel gespreksstof opleverde de dagen nadien. Dat is meteen ook een van de aangename en boeiende neven-effecten van zo'n congres, namelijk de uitwisseling tussen therapeuten en counselors van alle uithoeken van Europa. Zo kregen we de kans om ook op dit vlak alle kleuren van het lappendeken te leren kennen. Opnieuw werd bevestigd dat familie-therapeuten warme en vriendelijke mensen zijn.

Gedurende de vier congresdagen waren er heel wat Belgische en Nederlandse systeemtherapeuten en -counselors die een waardevolle bijdrage deden. We konden niet bij elke presentatie zelf aanwezig zijn. Dat maakt dat we bij de ene al wat meer kunnen vertellen dan bij de andere. Toch

vinden we ze allemaal het vernoemen waard.

Lieven Migerode, voormalig hoofdopleider context en *emotionally focused therapy*-trainer, betrad als eerste het podium. Hij bracht een presentatie over *Couples suffering from couple violence: understanding from within*. Migerode vertaalde geweld en agressie in partnerrelaties vanuit een hechtingskader, een behoefte aan verbinding.

Justine van Lawick, oprichter van het Lorentzhuis, hield een lezing met als titel *A polyphonic and embodied dialogue around family violence*. Ze plaatste geweld in een breder maatschappelijk perspectief, als iets wat niet enkel tussen mensen, in gezinnen en koppels tot uiting komt maar ook in relatie tot de natuur, de dierenwereld, de aarde, ras en gender. Ze sprak over geïnstitutionaliseerd geweld in instellingen en scholen en geweld in tijden van de pandemie. Ze sprak mooi over liefde, en hoe beide, zowel geweld als liefde, binnen de ons omringende samenleving en in ons mensen huist. Het zijn gevoelige thema's in een omgeving waar de herinneringen aan oorlog en trauma's tot een niet zo ver verleden behoren. Deze regio draagt een turbulente geschiedenis met zich mee. Alleen al hierom is het bijzonder over geweld te spreken in deze congrescontext.

Robert van Hennik, werkzaam bij het Lorentzhuis, begeleidde een workshop met als thema *An interaction design for systemic consultation and collaborative learning in complex cases*. De workshop besprak hoe je vanuit je eigen systeempraktijk tot een persoonlijke en authentieke handleiding kan komen. Hij presenteerde een 'flexibele handleiding' voor consultatie en collaboratief leren bij complexe systemen.

Petra Deij, EFT-systeemtherapeut in eigen praktijk, gaf een workshop omtrent het thema van haar promotieonderzoek: *Relational and reflexive supervision*. Ze hield

daarbij een pleidooi om te vertragen en tijd te nemen voor reflectie tijdens supervisiemomenten.

De workshop van Cinthe Lemmens, systeemtherapeut in groepspraktijk Traject, behandelde *Lgbtq+ and non-traditional family and relational contexts*. Er werd stilgestaan bij thema's als heteronormativiteit, hoe dit leeft in onze samenleving en welke rol dit speelt bij de opleidingen tot relatie- en gezinstherapeut.

Salvatore d'Amore, hoogleraar aan Universiteit Libre de Bruxelles (ULB), sprak over de uitdagingen waar lesbische en homo-seksuele koppels en families mee te maken krijgen. Het is het eerste EFTA-congres waar thema's als ethische non-monogamie, lgbtq+ en andere niet-traditionele relatievormen zoveel ruimte kregen.

Peter Rober, verbonden aan Context, bracht twee workshops. De eerste ging over het onderzoek naar systemische interventies met vragenlijsten. De tweede workshop behandelde *the family therapist's emotion regulation in the session*. Hij had een mooie opbouw: van het belang van de therapeutische relatie naar de eigenschappen van de effectieve therapeut, de complexe alliantie in gezinstherapie en de rol van emoties, en de emotieregulatie van de therapeut. Er was aandacht voor hoe emoties de therapeut kunnen helpen. Rober gaf handvatten voor zelfregulatie maar ook boeiend was het belang van *watchful waiting* en het creëren van een dialoog als mogelijkheden tot co-regulatie in de sessie.

In hun workshop *Engaging with guilt and shame: from isolation to connection* stonden Luc Van den Berge, werkzaam bij UGent en CGG Adentro en Tomas Van Reybrouck, werkzaam bij CGG Adentro en Interactie-Academie, stil bij de grote impact van schuld- en schaamtegevoelens op ouders van kinderen met een verslavingsproblematiek. Ze illustreerden hoe ze met een

vierledige opzet hiermee aan de slag gaan: driedaagse staptocht, biografisch interview, *outsider witness*-praktijk en het documenteren via brieven en opnames. Het bleek dat door het op verschillende wijzen delen van nieuwe en vergeten verhalen, ouders terug een besef van invloed, van coherentie, van erbij horen en van een leefbare toekomst ervaren.

In een gezamenlijk symposium, *Family involvement in psychiatry: More than participating in therapeutic interventions*, stelden de collega's van de Universitaire Dienst Psychiatrie (UZ Gent) hun recente ontwikkeling richting een meer familievriendelijke psychiatrie voor. Waar Gilbert Lemmens, psychiater, de samenwerking met de familieorganisaties Similes en Familieplatform benadrukte, gaven Ine Jespers, kinder- en jeugdpsychiater en Hanna Van Parys, psycholoog, voorbeelden van hoe deze evolutie op de afdelingen kinder- en jeugdpsychiatrie en volwassenenpsychiatrie vorm krijgt. Kim De Corte, opleider UGent, plaatste alles in een ruimer geheel en belichtte de verschillende startpunten voor deze evolutie, alsook de veranderende plaats van de systeemtherapeut. Ze experimenteren ook met andere manieren van samenwerken met ouders. Er werd een shift gemaakt van werken vóór de ouders met de kinderen, naar werken mét de ouders en de kinderen. Het blijkt voor ouders een hele opluchting te ontdekken dat professionals ook zoekende zijn en het niet altijd weten.

Petra Spuijbroek, systeemtherapeut, en Saskia Zeldenrust, beeldend therapeut, gaven een presentatie met als titel *Transitioning to parenthood, what can we learn from covid times about this massive change in life?* Ze stelden hun film *Collateral value* voor, over de positieve en negatieve neveneffecten van de covid-epidemie op de transitie naar ouderschap. Vooral wat we van ouders

en hulpverleners kunnen leren uit deze periode over onder meer zwangerschap, geboorte, miskramen, borstvoeding en hechting staat centraal in deze film.

Sabine Vermeire, werkzaam bij Interactie-Academie, gaf een workshop met bijna dezelfde titel als haar onlangs verschenen boek, *Unravelling trauma, weaving resilience – Playful therapy with children, families and networks*. In deze interactieve workshop vroeg ze zich af hoe we veilige gronden kunnen creëren bij cliënten die met trauma te maken hebben gehad. Ze toonde hoe ze netwerken van veerkracht weeft rond haar cliënten.

EFTA-congressen blijven een uitstekende gelegenheid om je helemaal onder te dompelen in het Europese systemische werkveld. Telkens weer biedt het organiserende gastland een context die een extra kleur, geur en smaak toevoegt. We ontmoeten elkaar als collega's, sluiten nieuwe

vriendschappen, wisselen uit en komen elkaar tegen in verbondenheid en verschil. Er wordt gepraat, gediscussieerd, gelachen, samen gegeten en soms ook gedanst. Samen met een groep Belgen en Nederlanders op congres zijn voelde goed, anders dan wanneer je elkaar in eigen land ontmoet. Dus ja, wij zullen er volgende keer met veel plezier terug bij zijn.

Cinthe Lemmens is werkzaam als systeemtherapeut bij de Therapeutische groepspraktijk Traject, lid van de beheerraad van BVRGS en medewerker bij IPRR. E-mail: cinthe@praktijk-traject.be.

Literatuur

Vermeire, S. (2022). *Unravelling trauma and weaving resilience with systemic and narrative therapy – Playful collaborations with children, families and networks*. Routledge.

De knel van ouderverstoting – over de complexe dynamiek van geblokkeerde ouder-kind relaties

Georganiseerd door FamilySupporters Drechtsteden in samenwerking met Kinderen uit de Knel
[Dordrecht, 9 september 2022]

Ellen Brokx

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt door de titel van deze dag: 'De knel van ouderverstoting'. Op welke manier zou de complexiteit van conflictscheiding en ouderverstoting belicht worden? Of zou het meer over de beknelling gaan die je als therapeut vaak bemerkt wanneer je werkt met deze thematiek? Op weg naar het congres gingen mijn gedachten naar de vele gezinnen

die ik ben tegengekomen. Hoe verschillend hun verhalen zijn en hoe vast sommige ouders kunnen zitten in hun verdriet en pijn. Ik was benieuwd wat ik vandaag allemaal zou horen. Het programma was divers en beloofde dat er verschillende perspectieven belicht zouden worden. Het congres vond plaats in het prachtige Energiehuis, een voormalige elektriciteitscentrale, in Dordrecht. Ondanks het feit dat het openbaar vervoer in staking was, waren ruim tweehonderd mensen naar dit congres gekomen. De organisatie had opgeroepen met elkaar mee te rijden, waaruit haar systemische gedachtegoed meteen zichtbaar werd.

Erik van der Elst (Kinderen uit de Knel-therapeut, trainer en systeemtherapeut bij het Lorentzhuis) was de dagvoorzitter en tijdens zijn introductie werd hij onder-